

FOTOGRAFIJA

»FOTOGRAFIJA«
ČASOPIS FOTO SAVEZA
BOSNE I HERCEGOVINE

Godine II, broj 6
SARAJEVO
MAJ 1989.

DANI FOTOGRAFIJE »MOSTAR '89«

Čedo Punović: Sutjeska

SADRŽAJ:

Fotografija u NOR-u	3
Predstavljamo vam	10
Slika kontinuiteta	12
Sposobnost reduciranja	13
Sicilija granica Evrope	14
Trideset likova jednog ica	15
Mostar '89	17
Testiran kvalitet C/B filma	21
Popis izlagaca za 1989. god.	23

Dani bosanskohercegovačke fotografije održaće se u Mostaru od 5. do 7. maja 1989. godine.

Ova manifestacija fotografije održava se u povodu 40. godina Foto kluba »Salko Šestić« i Dana mladosti.

PROGRAM

PETAK, 5. maj 1989. godine

20.00 sati — Otvaranje Dana fotografije i republičkih izložbi fotografije.
Mjesto održavanja — Dom mladih — Rondo Trg 14. februara br. 3.

14,30

Strukovno usavršavanje. Mjesto održavanja Dom mladih — Trg 14. februara br. 3, prostor amfiteatra.

a) Predavanje: »Modna fotografija — teorija i praksa«

b) Praktično snimanje moderne fotografije po grupama

— Drugarsko veče
Mjesto održavanja. Dom mladih, Trg 1. maja br. 7 (Domaćini Foto klub »Salko Šestić«)
U okviru programa održava se modna revija Modnog studija »Modesa«

SUBOTA, 6. maj 1989. godine

8.30 sati — Zbor učesnika ispred Doma mladih — Rondo Trg 14. februara br. 3
— Odlažak na Partizansku groblje i polaganje vjenca
— Snimanje na Partizanskom groblju
10.30 — Sjednica Republičke konferencije Foto saveza BiH. Mjesto održavanja OKSSO Mostar Šerita Burića bb
13.00 — Pauza

20,30

NEDJELJA, 7. maja 1989. godine

Foto zlet
Okupljanje učesnika ispred hotela »Neretva« do 8,25

8,30 sati — Izlet: Mostar — Stolac (Radimlja) Blagaj Vrelo Bune — Mostar.

16.00 — Povratak učesnika

Svi učesnici potrebno je da se prijave u prostorije, odnosno na adresu:

Klub radiometra »Mostar« — YU4CRC, ul. Braće Ribara 15. (kraj robne kuće »Razvijat«) telefon: 21-021.

FOTOGRAFIJA — ČASOPIS FOTO SAVEZA BOSNE I HERCEGOVINE

Savjet časopisa: Arnautović Esad, Božanović Ozren predsjednik, Markić Denis, Mandić Mijat, Miličević Risto, Marušić Nikola, Mitaševski Tošo, Maglajlija Mehmedalija, Pajić Zoran, Radan Dragutin, Vasiljević Savo i Štekl Drago

Redakcija: Božanović Ozren, Vasiljević Savo, Denes Markić, Radan Dragutin, Marušić Nikola i Risto Miličević.

Glavni i odgovorni urednik Dragutin Radan

Tehnički urednik: Vasiljević Savo,

Adresa časopisa: Foto savez BiH, Danijele Uzice 7, 71000 Sarajevo

Tiraž: 350 primjeraka

Štampa: PO-27 Jut «DOKUR» Reprografika Sarajevo, Ivana Kirićelja br. 4
Za štampariju: Ivan Gubić

FOTOGRAFIJA U NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU

Cijelo vrijeme istraživanja materijala za pravljenje priloga bio sam pod dojmom ljudnog doživljavanja fotografija kao 'dokumenta i značajnog štiva patriotskog vaspitanja. Još kao dijete, od deset godina, susreo sam se sa ratnim fotografijama iz Prvog svjetskog rata objavljenim u velikoj foto-monografiji u kojoj su prizori bitke na Ceru, povlačenje vojske kroz Albaniju, Stradanja na Krfu, pri prema u Solunu i najzad borbe na Kajmakačalanu i dalje oslobođenje Jugoslavije. Ta će bila za mene draga knjiga sa preko 2.000 objavljenih fotografija bila je stalni predmet moje pažnje i interesovanja. Znao sam skoro svaku stranicu te debele knjige, koja me je na kraju, uz ostale uticaje i odvela na dugi partizanski marš.

Iskušenja u koja je naš narod došao Drugim svjetskim ratom bila su još surovlja i bestjalnija, počev od brutalnog napada na našu zemlju, brze kapitulacije vojske, komandanja i dijeljenja zemlje, uvođenja kvislinških fašisoidnih državica koje su dovele do brojnih izdajstava i pristupanja fašističkim formacijama organizacijama, organizovanja progona i genocida cijelog naroda, otvaranjem logora smrti i brojnih stratišnih jama i grobnica. Sami krvnici potrudili su se da ostave fotografiskog trača o svojim bestjalnostima, pa su nam muzeji puni morbidnih fotografija na kojima se vide ljudi-krvnici sa odsjećenim ljudskim glavama u rukama, sa fotografijama na kojima se priklanju ubijenog porcijom kupi krv da bi je se krvnici napili, na kojima se ubija

čovjek testorom odsjecajući glavu i brojnim drugim gnušostima.

Snažan razvoj ustanka svih naroda Jugoslavije okupljenih u ustaničke čete bila je prilika da se naprave i neke fotografije koje manje više bar u Bosni i Hercegovini nisu autorski registrovani. Sticajem okolnosti da sam sâm istraživao fotografije u muzejima, pronašao sam svoje prve partizanske fotografije fotografisane preg školom u Kalauzovićima na Podromaniji, septembra 1941. godine. Zahvaljujući komesaru čete Duri Špoljariću, čija je stara »Agfa« bila, fotografije su sačuvane. Tek 1944. godine nastavio sam snimati dobivenom sličnom kamерom.

Nakon prvog ustaničkog zanosa i susreta sa prvom neprijateljskom ofanzivom iz namjere zaštite boraca jedno vrijeme trajala je nepisana zabrana fotografisanja. Jedino je tadašnji pukovnik Sava Orović, sa svojim »Voigtländer«-om, fotografisac partizansku vojsku na crnogorsko-hercegovačkom prostoru.

Sredinom 1942. godine nekoliko partizanskih boraca, pretežno rukovodoci jedinica, počinju fotografisati zbivanja u narodnooslobodilačkom pokretu.

Pred Treću neprijateljsku ofanzivu u Hercegovini i nakon nje Vlado Tomanović fotografije udarne čete i istaknute borce. Esej o boravku dva partizanska bataljona u Vrbnici na Zelengori su, i pored brojnih drugih vrijednih fotografija, dokumentarno najznačajniji jer su se tu Hercegovci prvi put sreli sa drugom Titom i proleterskim brigadama. Obavljajući dužnost načelnika Štaba X hercegovačke brigade, u svom slobodnom vremenu, fotografirao je drugove, borce, narod. Ekonomat brigade mu je čuvaо snimljeni materijal. Vlado Tomanović je poginuo pod Maglićem, a nije imao priliku da vidi svoje fotografске zapise. Rođen je 1907 godine u Velimliju, Nikšić. Proglašen za narodnog heroja 25. 2. 1945. godine.

Grafički radnik Čedo Kapor, kao borac republikanske armije, radio je kao propagandist u štabu fronta. Svakodnevno pored crugih poslova prikupljao je i fotografije koje su se zatim objavljivale u stampi i propagandnim sredstvima republike. Sa fotoaparatom se susreo još u Beogradu prije 1936. godine, jer mu ga je imao brat Lazar kod koga je stanovaо. Nije se tada mnogo bavio fotoaparatom i fotografisanjem. U Španiji, vodeći ideološki rad, spoznao je propagandnu stranu fotografije. Sve skupljene fotografije na kojima su se nalazili »jugoslovenski španci« čuvaо ih je pažljivo, čvrsto riješen da ih donese u Jugoslaviju. U tome su mu pomogli drugovi. U logoru Kande Giris u Francuskoj Vujo Todorović (pravo ime mu je Samuel Lerer) sin moslarskog sarača napravio je Kaporu kofer sa duplim dnorni. Po dolasku u Zagreb fotografije je ostavio na čuvanje svom saborcu Otmaru Krejačiću — Kulturi. Otmara ih je sačuvao i 1949. godine povratio Kaporu. On ih je odmah pohranio u muzeje Sarajeva i Beograda.

Savo Orović: Tito i Ivan Ribar na Ozrenu (1943.)

Ćedo Kapor stiže u Hercegovinu tokom treće ofanzive. Negdje u isto vrijeme borci su zarobili u ratnom olijeru kod italijanskih oficira i fotografski aparat »Welta«. Priklanjuju ga svom »špancu«. Od tada fotoaparat Ćedi postaje drugo ubojito oružje u svim prilikama kada mu je posao komesara X hercegovačke brigade to dozvoljavao. Zabilježio je Ćedi brojne marševe brigade, borce po četama u Studenim Vrelima i Sebešiću, razmjenu za robljenika u Studenim vrelima oktobra 1942. godine, narod ranjenike, bojište Neretve i Sutjeske, u kasnijem periodu snažni razvoj partizanskog pokreta u Hercegovini. Kad grafički radnik, a kasnije i kac propagandista stekao je osjećanje fotografske dokumentarističke pa i vizuelne vrijednosti, tako joj prva iskustva kao fotografski slvaralac stinac u izuzetnim uslovima, nadoknađujući velikom ljubavlju teško. Njegova najbolja ostvarenja su fotografija narodnog zbera u Davidovićima, panorame kolona prozorskog i mostarskog bataljona, ranjenika na nosilima i prelazak Sutjeske. O Ćedi Kaporu kao ratnom fotografatskom dokumentaristu nije se do sada uopšte govorilo. I pored brojnih fotografija koje je predao muzejima Mostara, Sarajeva i Beograda nije se prikupila njegova zbirka fotografija i objavila kao posebnu foto-monografiju. Zato brojne muzejske postavke krasile njezine fotografije, kao i brojne foto-monografije i ratna publicistika. Rođen je 1914. godine u Trebinju.

Drago Mažar je rastao u pôrodiči revolucionara intelektualaca sa majkom Marijom i trojicom braće Josipom-Šćesom Boškom i Ivicom, poslije rata sva trojica proglašeni narodnim herojima. U kući pred rat: sva braća su pored literature svakodnevno drugovali sa klavirom, gitarama, fotografskim aparatom. Drago je iz Sarajeva 1941. godine izšao na Romaniju u partizanski odred. Sredinom 1942. godine nalazi se u svojoj Bosanskoj Krajini, a pored licnog naoružanja je sa njim i porodični foto aparat. Skoro da se ništa nije dogodilo oko Drage Mažara, a da on to nije fotografski registrovao.

O tomu najbolje govori podatak, prema njegovom kazivanju, da je za tri godine rata napravio oko 4.000 snimaka od kojih je sačuvano u negativ ili pozitiv materijalu oko 2.000 fotografija.

Prvu fotografiju je napravio na Čincar planini fotografirajući Ratka-Ivici Marušića, komesara Prve krajiske brigade sa grupom drugova. Prva značajnija grupa fotografija napravljena je 7. 1. 1943. godine u Jasenici, na putu Sanski Most-Bosanska Krupa, kada je drug Tit izvršio smotru IV krajiske divizije. Drago Mažar fotografisao je horde žene, djece, izbjeglice, zgarišta, na Grmeču, Kozari, u Semberiji, centralnoj Bosni, Šećuvićima. Snimio je spašenu djecu od pokolja, radne kolone upućene na ratna gradilišta, majstore iz partizanskih radionica. Sve kao naoružani narod. Majke i očeve, njihovu djecu, djecu bez roditelja. Sve organizovane kao vojsku slobode.

Muzej revolucije Bosanske Krajine u Banja Luci štampao je foto-monografiju Drage Mažara u kojoj je objavljeno 289 ratnih fotografija. Muzej u Banja Luci čuva fond od 2.000 fotografija.

Roden je 1918. godine u Bosanskom Petrovcu.

Pored ove trojice drugova, fotografisali su još brojni meni nepoznati drugovi, čije se

Nedo Tadić: Arka Kecman – Petrov u razgovoru sa Bracom Kecmanom u Treninju

Drago Mažar: Tuzlanke manifestuju (1944.)

Drago Mažar: Na braniku – Lukavac (1944.)

fotografije susreću u muzejima revolucije ali još uvek neidentifikovane. Znano je da je X hercegovačka brigada oktobra 1942. godine uputila u Bihać u Vrhovni štab borca Mostarskog bataljona profesionalnog fotografa Luku Knežića, ali njegov fond fotografija iz tog perioda nije identifikovan. Sačuvano je njegovih desetak fotografija Mostarskog bataljona iz 1942. godine. Umro je u Centralnoj bojnicu 1943. godine. Roden je 1913. godine u Mostaru.

U šestoj istočno-bosanskoj brigadi Mladen Čaldarević bio je vrlo aktivan i fotografisao drugove iz kolone. Cijeli negativski materijal iz 1942. i 1943. godine izgubio je preuzeći Sutjesku kada mu se torbica otvorila i jedna po jedna kazeta do Viha Ozrena poispala iz torbice. Uzalud se Mladen ponovo spuštao u korito Sutjeske ni jedne špule filma nije pronašao. Iz kasnijeg perioda nema identifikovanih fotografija u Muzejima.

Narastanjom narodnooslobodilačkog pokreta, narasle su brojne jedinice. Svaka brigada, divizija i veća vojna formacija u okviru propagandnih odjeljjenja nastojala je da formira fotografsku sekciju.

U X krajiskoj diviziji bio je Duško Vričko koji se fotografijom amaterski bavio još od 1937. godine. Vričko je stvarao fotografsku dokumentaciju o razvoju pokreta u Centralnoj Bosni. Posljednjih godina, povodom jubileja, pripredio je nekoliko izložbi svojih ratnih fotografija u Bosni.

U propagandnim odjeljajima 29. divizije djelovali su kao borići fotografi Nedjo Tadić — Trebinjac i Aleksandar Narančić — Ako Sarajlija. Kao već školovani zanatski fotograf, sa umijećem su obavljali svoj zadatok i stvorili, može se da sigurnošću

reći, najbrojni fon ratne fotografije Bosne Hercegovine. Dok je Nedjo Tadić pratilofotografisao borce brigade i štab divizije, dolje je Ako Narančić snimao i na najdokumentaristički način registrovan sve što se zbiva u i oko Artiljerijske brigade 29. divizije. Zasluga Nedje Tadića i Ake Narančića je i ta što su djelovale dvije pokretnе foto laboratorije u zatvorenim kamionima, tako da su se fotografije radile skoro svakodnevno. Zahvaljujući dobrom fondu fotografija, Ako Narančića u vojničkoj kasam „Sjeverni logor“ u Mostaru i uz korištenje i nekih svojih fotografija uradio sam fotografije za Spomen-sobu brigade 1986. godine.

Obilazeći muzeje revolucije Mostara, Sarajeva i Beograda utvrdio sam da se skoro cijelokupan fond fotografija fotografске sekcije 29. divizije nalazi u Vojnom muzeju u Beogradu.

Ovorni timu profesionalnih fotografija pridružili su se brojni vlasnici aparat i predratni fotoamatori. Silvije Maestro iz Sarajeva, Dušan Šakota i Nikola Marušić iz Čapljine, Danilo i Gojko Šikimić iz Trebinja i Enver Žujo iz Dubrave. Putem foto sekcija imali su svaku pomoć pa se fond fotografija Divizije znatno povećavao. I ovaj fond fotografija je znatan, međutim, još uvek nije u cijelosti našao svoje mjesto u muzejima revolucije, što umanjuje pravu vrijednost istog, jer nije dostupan za svakodnevne potrebe publicistike i izlaganja.

Sredinom 1944. godine u Bosanskoj krajini 11. Krajiska narodnooslobodilačka udarna brigada, u ratnom plijenu, nalazi i fotoaparat „Ilica“ koga komesar brigade Milan Vrhovac predaje i poklanja Šefketu Maglajlići, koji je u ime Oblastnog komiteta KPJ za Bosansku krajinu prisustvovao formirajući brigade. Šefket Maglajlić kao partizanski radnik krstario je Bosanskom krajinom i obilježio događaje u njoj. Fotografisau je popaljena sela Krajine, odbornike, žene i djecu, narodne zborove, radne akcije, borce brigade. Negativski materijal je pohranio u Muzeju Bosanske krajine u Banja Luci, dok je fotografije predao Muzeju Pounju u Bihaću. Centralni komitet SK BiH obezbjeđio je sredstva da bi NIŠPRO «Oslobodenje» stampalo foto monografiju „Stazama ratnika Bosanske krajine“ 1985. godine. Roden je 1912. godine u Banja Luci.

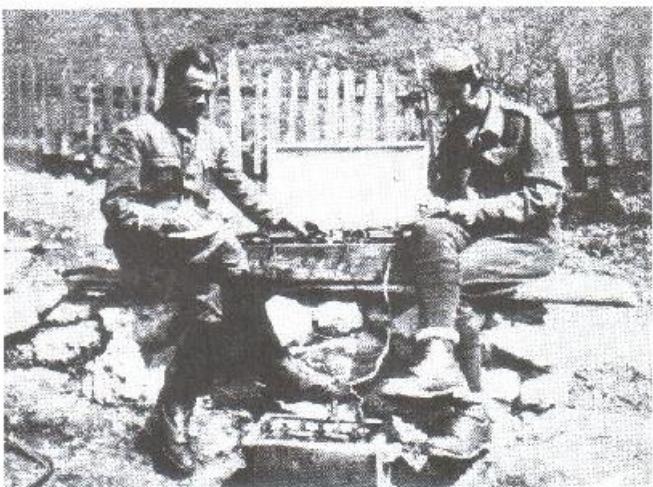
U Centralnoj Bosni fotografisali su Bato Narančić, Alekса Štrbo i Vitomir Štašević. Štrbo i Štašević radili su kao fotografi ilegalci u Sarajevu, pa im je i sama djelatnost bila svedena u određene okvire ilegalnog rada. Štrbo je napravio dobru seriju fotografija oslobođenja grada kao i manifestacija povodom oslobođenja grada.

Zelim da nam niko ne zamjeri, ali mi i drugove Žorža Skrigina, Savu Orovčića i Danila Gagovića smatrajam i svojima. Veliki dio vremena proveli su kao partizani na bosanskohercegovačkom tlu uz to stvarajući velike fotografiske opuse i najveća stvaralačka ostvarenja na cijeloj teritoriji Jugoslavije.

Najsnažniji i najplodniji umjetnik partizanske fotografije u Jugoslaviji svakako je Žorž Skrigin. Izašao je iz Zagreda sa kazališnom grupom i svojim „rolefeksom“. Već 1938. godine izlažući fotografije u svjetskim fotografalskim salonima osvaja zapažene nagrade u Buenos Airesu San Francisku i drugim gradovima i tako stekao ugled i priznanje vršnog fotografskog umjetnika. Krenuvši na svoj ratni partizanski put veoma

Duško Vričko: Pratnja četa štaba X krajiske divizije (1944.)

Duško Vrško: Telegrafisti (12. 4. 1944.)

Nedo Tadić: Tenkisti i tenkovske (drugi sa lijeva Nikola Marušić)

pažljivo i pedantno se pripremio, obezbeđujući sve što mu je potrebno da bi u tom parti-zanovanju oružju pokretu što vrijednije zapise i dokumente. Biličić je fotografskim aparatom svoju priču pune tri godine i uspio je sačuvati sav dragocjeni materijal.

Prve fotografije sa drugornom Titom napravio je na Mliništima, da bi svoju seriju nastavio u Jajcu. Nezaboravna je i skoro epaska je fotografija sa ženom i djecom na Glamočkom polju, početkom četvrte ofanzive. Brojni su vrlo uspјeli portreti boraca, djevojaka boraca, druge Tita, ratnih komandanata. Fotografije Prozora, prelaza preko Neretve i Sutjeske su postale simbolima narodno- oslobodilačkog rata doslovno obavezne svim muzejima revolucije, monografijama, ratnoj publicistici. Zato njegovo fotografsko djelo Foto savez Jugoslavije mu je prvo dodjelio titulu majstora fotografije Foto saveza Jugoslavije, a potom ga nagradio nagradom za životno djelo. Grafički zavod Beograda i Turistička štampa izdali su reprezentativnu fotomonografiju »Rat i pozornica« u kojoj je predstavljeno djelo Žorža Skrigina.

Drugi velikan partizanske fotografije, Crnogorac Sava Orovčić još kao pukovnik kraljevske jugoslavenske vojske prije rata fotografisao je skupove svojih partizanskih drugova, da bi potom skoro jedini u jugoslaviji biličić sve događaje tokom cijele 1941. godine u Crnoj Gori. U vremenu provedenom u Bosni tokom 1942. godine i 1943. godine, nalazeći se često u središtima borbe i uz Vrhovni štab zabilježio je i napravio vrijedan arhivski materijal. Svakako da je najzainteresovalija Savina fotografija druga Tita sa Ivanom Ribarom neposredno poslije ranjavanja na Orzenu iznad kanjona Sutjeska. To su i portreti Vladimira Nazora, Loje Ribara, Gorana Kovačića, Save Kovačevića, Sime Milutinovića i drugih.

Treba ukazati i na izuzetne serije fotografija Danila Gagovića iz Nikšićem koji je kao fotograf IV korpusa pratio završne operacije oslobođenja zemlje i tako fotografisao borbe oko Nevesinja, Mostara, Konjic i Sarajeva. Fotografije artiljerijskih priprema za napad na Nevesinje, sam napad, dočekivanje Nijemaca na Blšini u bježanju iz Nevesinja i njihova likvidacija u borbi, prelaz Neretve u Konjicu su svakako tri najvrijednija eseja koje sam video u muzejima revolucije

Ako Narančić: Artiljeri kraj vatre — Konjic (3. 1945.)

Silvije Maistro: Prelaz preko Neretve — Konjic (1945.)

Danilo Šikimić: Na pijaci u Trebinju (1944.)

Jugoslavije, iako je kratak period njegovog rada na bojištima u Bosni i Hercegovini izvanredna ostvarenja, i njihova dokumentaristička snaga nalaže da Danilo Gagović nađe u ovom prilogu zajedno sa Skriginom i Orovićem.

I pored svog uloženog truda u istraživanju sasvim sam siguran da nisu istraženi svi koji su se tokom drugog svjetskog rata u Bosni i Hercegovini bavili i fotografisnjem. Nalazimo se u periodu kada brojne redakcije i odbori za pisanje sjećanja iz NOB-e i hronika po opština rade i pripremaju izdanja pa očekujem da će se brojne nepoznance pogotovo autorizacije pojedinih već poznatih fotografija ostvariti i time uotpuniti ovaj prikaz. Očekujem da će i čitaoci časopisa Fotografija ukazati na pojedine manjkavosti i time mi pomoći da u cijelosti, koliko je to moguće poslije 40 godina, damo prikaz razvoja bosanskohercegovačke fotografije u ovom za naše narode izuzetno značajnom periodu.

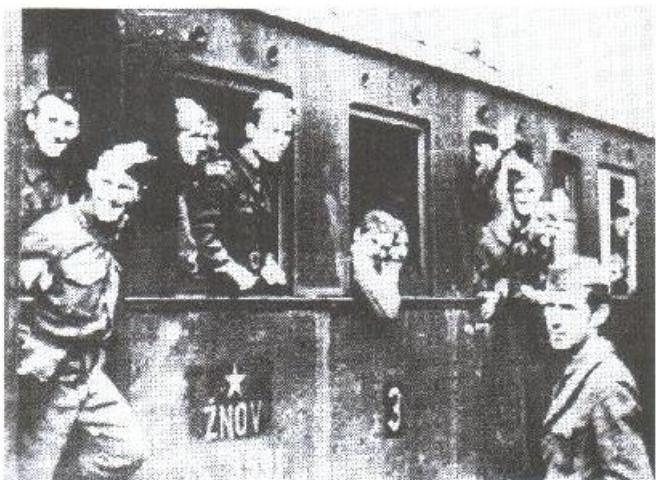
Nikola Marušić

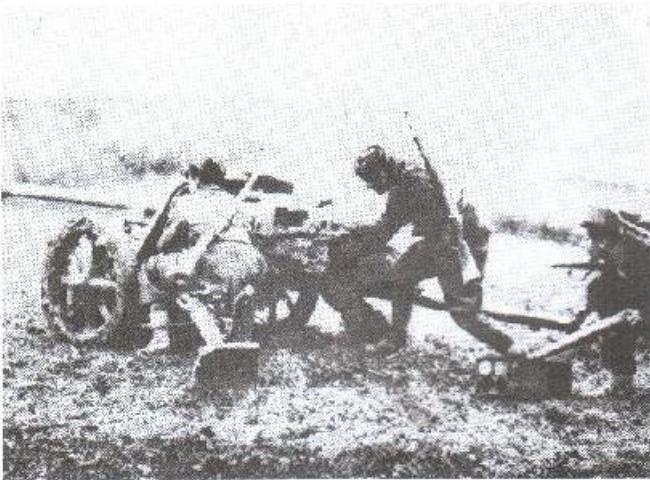
Nikola Marušić: 29. hercegovačka na maršu kroz Ogulin

Enver Žujo: Vlado Šegrt sa seljanima (1945.)

Enver Žujo: XIV brigada u partizanskom vozu

Zorž Skrigin: Posljednji hici pred Gutjeskom (1943.)

RIJEČ UREDNIKA

Gojko Šikmić: Novak Nastović na zboru u Trebinju (1944.)

Žorž Skrigin: Sahrana Pere Ćetkovića — Nevesinje (1943.)

Pred Vama je novi broj časopisa Fotografija. Koliko znamo jedino je u Bosni i Hercegovini nađeno dovoljno finansijskih i kadrovskih snaga da na tlu Jugoslavije, bar povremeno, izlazi časopis koji se bavi fotografijom. Znamo i to da za Fotografijom ima interesa u svim krugovima širom Jugoslavije. Međutim, nismo u stanju zadovoljiti te interes. Osim toga, Fotografija nema pretenziju da svoje stranice prepušta polemikama, mada Redakcija uvažava i tuda mišljenja. No, nismo ni imali zvaničnih zahtjeva za polemiku pa i opravdanje prednjih stavova. Ali, u razgovorima »iza zavjese« — nismo pozorište — bilo je nagovještaja za polemičke tekstove. Ipak treba reći, polemike u časopisu koji povremeno izlazi gubile bi svaki smisao. To se ne odnosi na eventualne slučajevе da nam čitaoci ukažu na značajne izvore informacija kada je riječ o istoriji fotografije, a naročito periodu narodnooslobodilačke borbe. Čak šta više, bićemo zahvalni svakome ko nam ponudi takve informacije.

Sigurno da nam čitaoci mogu zamjeriti za neku »jednostranost«. Naime, objavljujemo dosta tekstova čiji je autor Duško Momčilović iz Banja Luke. Međutim, ovaj stvaralac, zahvaljujući listu Glas, objavljuje, iako je sada već u penziji, veliki broj tekstova o fotografiji, fotografatskim stvaraocima ne samo naše republike već iz cijele Jugoslavije. Ti tekstovi imaju širi značaj i za buduće generacije pa ih stoga sa zadovoljstvom donosimo.

Može nam se staviti primjedba da previše pišemo o Galeriji fotografije Foto kino video kluba »Novi grad«. Ali, ova galerija je jedino mjesto u Bosni i Hercegovini gdje nema pauze, gdje nema odmora, gdje vrata nisu zatvorena. Izložbe se smjenjuju jedna za drugom, a praktično su otvorene dvadeset četiri sata dnevno. Zato, nije nam svejedno šta se ovdje događa. A, događa se i to da slučajni prolaznici iz Slovenije u ponoćnim satima nađu — i uz razumijevanje zaposlenih u Skupštini opštine Novi grad u čijim je prostorima Galerija — pregledaju izložbu. Osim toga, svi koji dolaze bilo kakvim poslom u Skupštinu opštine ne mogu da zaobiđu izložbu i tako steknu poneki ustisak o fotografiji. Eto, to je samo kao opravdanje što se o Galeriji piše. U ostalom — piše se o aktivnostima, jer od programa i planova koji se ne realizuju, nema ništa.

Zato — javite nam sve što se dešava u Vašem mjestu, ali u fotografском smislu. Tako jedino možemo izbjegći prividnu jednostranost.

Dragutin RADAN

ČEDO PAUNOVIĆ

ČEDO PAUNOVIĆ (1951.) živi i radi u Zenici. Diplomirani je inženjer metalurgije.

Fotografije izlaže od 1982. i do sada je učestvovao na 153 izložbe u zemlji i inostranstvu sa preko 400 radova. Osvojio je 46 nagrada a od toga trinaest prvi:

- na međunarodnim izložbama u Španiji (1985.) i DDR (1986.),
- na Saveznoj izložbi u Titu (1985.),
- na republičkim izložbama u Čapljini (1984.), Bosanskoj Dubici (dvije prve nagrade — 1988.) i Mostaru (1989.) i
- međuklupskim izložbama na Rijeci, u Zagrebu (dva puta), Novom Sadu, Sremskoj Mitrovici i Zenici.

Održao je šest samostalnih izložbi fotografija (Kotor, 1986.), dvije izložbe u Zenici 1987., Herceg Novi 1988., Uppsala (Švedska) 1988., Zenica 1988. (izložba dijapositiva u boji) a u završnoj fazi su pripreme za samostalnu izložbu u Štokholmu.

1985. godine je bio među deset najaktivnijih izlagača u FSJ a od 1983. je među deset u FSBiH.

Član je Udruženja likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti (ULUPU-BiH). Ima zvanje Kandidat majstora fotografije Foto saveza Jugoslavije. Član je Foto kluba »Zenica«.

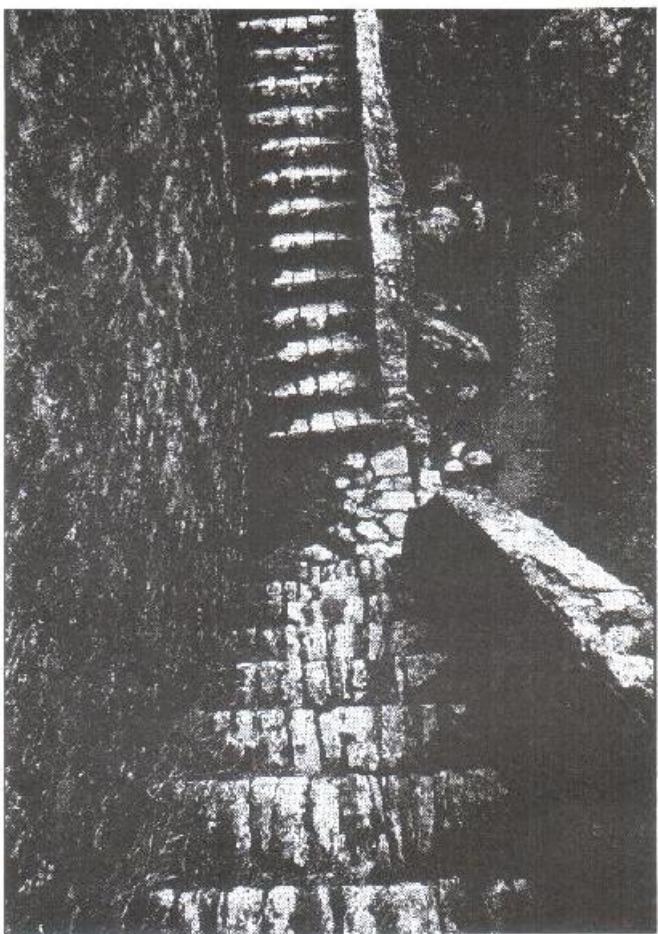
1 — Slom

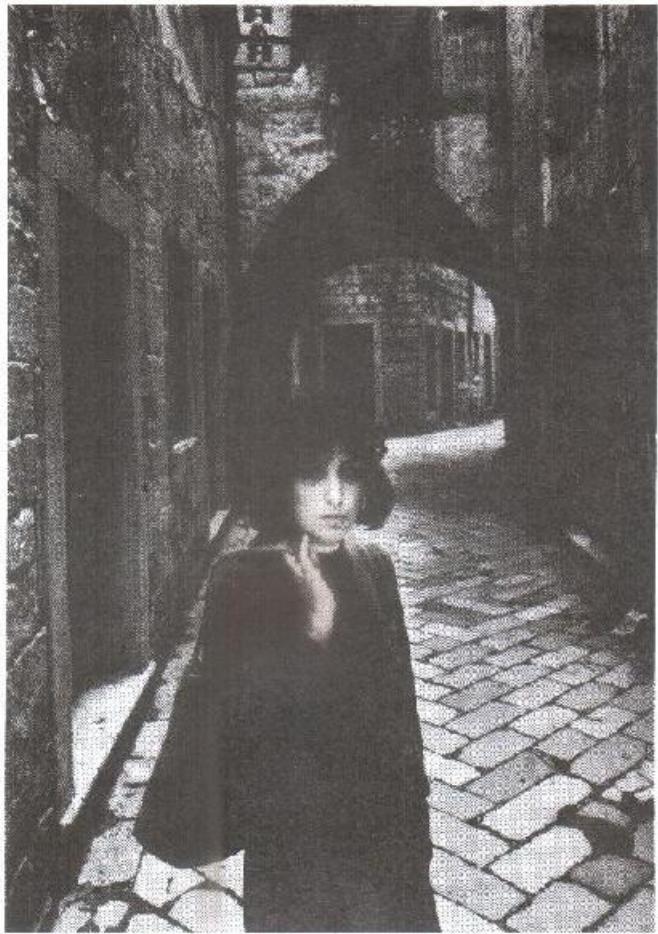
2 — Portret Đ. A.

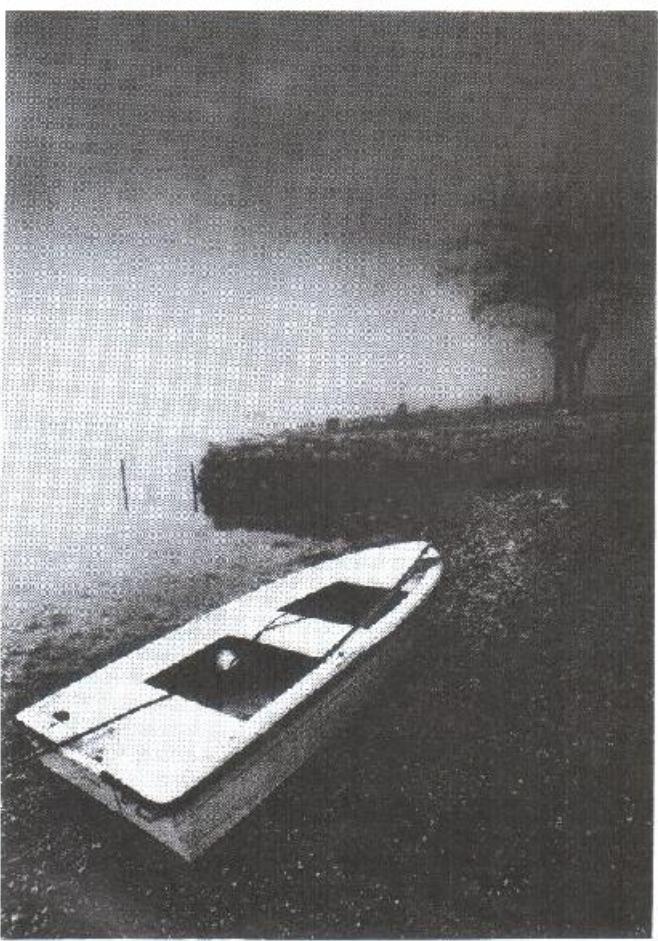
— Zalazi 1

4 — Španjola

5 — Sama

6 — Boka X

7 — Stado

SLIKA KONTINUITETA

Na izložbi fotografija, koja je otvorena u Sarajevu povodom 40. godišnjice Foto saveza BiH, izloženo je oko 70 radova — 38 autora. Radovi su izabrani iz fundusa od 2.000 fotografija koje su prikupljene za muzej čije otvaranje čeka neko bolje vrijeme.

Foto savez Bosne i Hercegovine je, u 40. godina svog postojanja ovljuirao u organizaciju bez koje se ne može zamisliti, ni jedna ozbiljnija fotografска manifestacija u nas, a njegovi članovi, autori i izlagači, danas se nalaze u samom »špicu« aktivnosti čiji je cilj afirmacija ove likovne discipline. Programska orientacija zasnivala se, uglavnom, na formirajućim klubovima (1947. godine takvi su već postojali i radili u Sarajevu, Banja Lici, Zenici, Visokom, Tuzli, Foči, Višegradi, Mc-

staru i Trebinju), osposobljavanju laboratorijskih radionica, nabavci tehničkih pomagala i sredstava, pružanju pomoći izlagачima na unapređenju kreativne fotografije.

Rezultati su evidentni. Nešto od svega što je postignuto u toku 40 godina, može se vidjeti i doživjeti, razgledajući izložbu fotografija koja je pripremljena povodom ovog jubileja u Sarajevu. I fundusa Foto saveza BiH koji

danas ima više od 2.000 radova, izabrana je 71 fotografija dvojice majstora, devet kandidata i dvadeset jednog fotamatera i klase i stavljeni na uvid javnosti, posjetiocima izložbe koja po dometima ima izuzetan značaj za obilježavanje ove godišnjice.

Na ovoj izložbi našle su se i fotografije autora koji više nisu aktivni, ali su u svoje vrijeme predstavljali najbolje i najkvalitetnije što smo imali, pa se jedna ovakva manifestacija bez njih nije mogla organizovati. Među ove s pravom se svrstavaju braća Krstanović (Uroš i Slobodan), Šaban Memagić, Drago Štekl, Alija Akšamrija, Franjo Burda, Rikard Larma, Gojko Šikimić.

Srednju generaciju izlagачa predstavljaju Miodrag Radovanović, Stojka Mičić, Milenko Petković, Dragutin Radan, pa onda nešto mlađi Erol Čolaković, Nedim Mehici i mnogi drugi koji su ostavili trag i dali pečat stermljnjima i uopšte, dostignućima u razvoju fotografije u Bosni i Hercegovini.

O izboru — koji je izvršio Duško Vrčko — dalo bi se raspravljati, jer nema radova Kemala Hadžića, Murata Jašarevića, Toše Mitaševskog i nekih drugih mlađih autora. Opravdano se može postaviti pitanje zašto na izložbi nisu zastupljeni i neki stariji izlagaci, kao što su to, na primjer Vitor Mir Staščević, Radivoje Sužnjević, Alekса Štrbo, Ivan Terzić, Milorad Jujić-Brku.

Selektor je, vjerojatno, bio ograničen prostorom, pa je izbor od oko 70 fotografija maksimum koji je mogao da izloži, a da pri tom ozbiljno ne naruši kontinuitet u razvoju Foto saveza BiH. Na spisku izlagača — koji su u proteklih četrdeset godina učestvovali samo na republičkim izložbama — nalazi se čak 600 autora. To je kvantitet iz koga je morao da rezultira i kvalitet ...

Duško MOMČILOVIĆ

Miodrag Radovanović: Portret M. M.

SPOSOBNOST REDUCIRANJA

Fotografije, koje Milan Latinović iz Zenice izložio u Sarajevu, potvrđuju ga kao darovitog stvaraoca — umjetnika koji zna da zapostavi »velike« scene, tražeći uporno ljepotu detalja.

Godinama su neki stvaroci u fotografiji upoređivali ovu likovnu disciplinu sa slikarstvom, pokušavali da ga imitiraju i da mu se približe. Na drugoj strani, izvještan broj autora raskrstio je sa poimanjem fotografije kao nekakvog surogata slikarstva, alternative za manje nadarene. Ona se, možemo to slobodno reći, sve više afirmaše kao medij s vlastitim zakonitostima, rasterećena brojnim zabludama i stavova o prirodi fotografije.

Toga je svjestan, o tome je vodio računa, istaknuti fotografski stvaralač i izlagач Milan Latinović iz Zenice, kada se odlučio na organizovanje samostalne izložbe u Sarajevu. U galeriji fotografije »Novi grad« — koja je otvorena prošle godine i u kojoj je za javnost pripremljeno sedam različitih postavki — on je izložio 51 rad; to su portreti, pejzaži, aktovi, scene iz života jedne urbane sredine. Opus s kojim se Latinović predstavlja ljubiteljima fotografije u ovom gradu, samo je mali dio radova iz bogatog fundusa koji je nastao u toku posljednjih trideset godina.

Za ovog autora ne bismo mogli reći da je »moderan« fotograf, on nije podložen uticajima koji su prisutni u ovoj oblasti stvaralaštva; to je izlagач koji ide utabanim stazama i zna šta hoće i kakve su njegove mogućnosti. Konkretnije na ovoj izložbi postoji pravi fotografski izraz. Autor je uspiješno izašao nakraj s teškim zadatkom selekcionisanja i odabira, opredjeljujući se za najbolje što je snimio u dugogodišnjoj fotografskoj praksi.

Podijeljena u nekoliko malih, zasebnih cjelina, izložba potvrđuje da u Bosni i Hercegovini ima veći broj darovitih stvaralaca, na koje Foto savez uvijek može računati. Portreti, a ovdje ih ima desetak, posebna su plastika. To su fotografije kod kojih je

Samostalna izložba fotografija LATINOVIĆ MILAN 10. – 28. januara 1989. god.

uočljivo dobro poznavanje zanata. Laboratorijska obrada je na zavidnoj visini, tonalitet »izazvanog« srebra i bromida također. O kompoziciji i izboru motiva (čitaj — modela) da i ne govorimo. U drugu, zasebnu cjelinu, mogli bismo svrstati desetak pejzaža, od kojih — po nama — u sam vrh spada rad pod nazivom »Kamenica — 1«, snimljen u planini, duž korita neke rijeke sa izmaglicom koja daje poseban čar i šlimung eksponatu. I ostali radovi, od »Zimskog motiva« do »Motiva sa Lovćenom« priča su za sebe i potvrđuju da Latinović zna da otkriva ljepotu, da izdvaja detalj od cjeline, dajući mu posebnost.

Pod rednim brojem 42 u katalogu, evidentirana je fotografija »Bradavica« za koju slobodno možemo reći da na najbolji mogući način očita talentu i darovitosti, mogućnostima ovog autora. Jedan dio stabla, sa ispučalom korom, koja asocira na poprsje žene, izvojen tamnom pozadinom, kvalitet je kakav se rijetko vidi na fotografskim manifestacijama.

Na kraju, treba reći, da Milan Latinović druguje s foto aparatom već

30 godina, ali da zapažene uspjene u izlagачkoj djelatnosti bilježi od 1970. godine. Od 1983. godine sa grupom istaknutih autora iz Foto kluba »Zenica« izlaže na skoro svim republičkim i saveznim izložbama i sada se nalazi među deset najaktivnijih izlagачa u BiH. U međuvremenu je slekao zvanje kandidat majstora fotografije u okvir Foto saveza Jugoslavije i pobrao mnoštvo nagrada i priznanja.

Duško MOMČILOVIĆ

SICILIJA — GRANICA EVROPE

Ako je fotografija svjedok lica, dogadaja i ljudi, ali i svojevrstan dokument i eksperiment, onda se to, na najbolji mogući način može vidjeti na radovima koje su ovih dana izložili u Sarajevu članovi Kino-foto kluba »Etna« iz Italije Izložba koja nam nudi na uvid 62 fotografije predstavljaju se već poznati stvaraoci, starije i mlađe generacije: Gregorio Merito, Mario Rossi, Trombatore, Cirino Sambarato, Carmelo Coco Dalie Molle, Vittorio Gracini i Ermirio Bevillacaua.

Među fotografijama Kino-foto kluba »Etna« iz Katanije na Siciliji posebno mjesto zauzima Gregorio Merito, koji vanjski svijet koristi samc kao priliku da prikaže svoj unutrašnji. Da bi ostvario ovako složene zadatke Merito je morao da savlada tehniku višestruke ekspozicije, montažu i drugih složenih tehniku, od bareljeфа do solarizacije.

Za Maria Trombatora može se reći da je stvaralač sasvim drugačijih shvatanja; zainteresovan je posebno za kolor fotografiju i zapažene uspjehe zabilježio je u istraživanju odnosa srednjovjekovne i današnje civilizacije, u sažimanju fotzapisa o Indiji i Egiptu. Cirino Sambatoro pripada grupi koja se zanima za prirodu, kulturno-istorijske spomenike, pejzaže. Najviše priznanja dobio je za fotografije koje je snimio na ivici sicilijanskog vulkana, koji rječito govore o nemoci čovjekā pred divljom i gnjevnom prirodom.

U Kataniji živi i stvara i Carmelo Molle koji se ozbiljnije bavi fotografijom desetak godina, i već 1983. godine dodjeljuje mu se zvanje AIFAP (Međunarodna fotografска organizacija) u kome je i član kulturne sekcije. Inženjer Vittorio Graciani živi je dugo vremena u Brazilu odakle potiču i serije profi-

njenih senzibilnih fotografija koje su izlagane u Sarajevu, pod nazivom »Pozori iz Brazil«.

Posljednji iz grupe stvaralača je Ermirio Bevillacaua koji se bavi traženjem novih prostora fotografije. Riječ je o upotrebi kompjuterizovane tehnike u projekciji dijapoziitiva.

Kino-foto klub »Etna« iz Italije je kolektiv koji je do sada organizovao osam izložbi fotografija italijanskih majstora pod nazivom »Premio Etna«, zatim deset nacionalnih smotri amaterskog filma. Članovi ovog kluba organizovali su i susret fotografa i slikara pod nazivom »Sicilia — granica Evrope«, pod pokroviteljstvom Belgije, Švajcarske, Francuske i Italije, a vrhunac njihovih nastojanja u afirmiranju fotografije je manifestacija FIAP-a »Habitat« koju je najavio, prihvatio i reklamirao kao svoju UNESCO.

Duško MOMČILOVIĆ

Izložba fotografija
kino foto kluba „ETNA“
SICILIA—GRANICA EVROPE
31. januar—18. februar

TRIDESET LIKOVA JEDNOG LICA

Poznati beogradski autor Dolgij Aleksandar izložio je u Galeriji fotografija „Novi Grad“ trideset dva izuzetna portreta jedne osobe i još jednom dokazao neprikosnovenu vladavinu u ovom žanru u našim fotografskim prostorima.

Već prvi utisak koji posmatrač stekne na ovoj izložbi je da se neosporno radi o autoru koji je vrstan poznavalac umjetnosti i fotografskog zanata. Za našo fotografске prostore koje najčešće karakteriše tematsko svaštarenje, Dolgijev pristup fotografiji čini nam se i neobičan i nesvakidašnji.

Fotografije sa kojima se Dolgij predstavio u Galeriji, predstavile su ga kao autora koji ne zapada u stereotipnu prezentaciju jecnog motiva i kod koga uopšte ne postoji problem monotonije motiva.

Koristeći najčešće prirodno svjetlo on uspijeva da njime modeluje i mijenja lik dajući mu dramatičnost ili izražavajući njime emociju i raspoloženje. Kada se izložba posmatra na jednom mjestu i u jednom pokušaju ostaje utisak da su sve fotografije nastale u nekoliko sati rada. Međutim, iza ovakvog površnog utiska krije se autor koji je svoju konцепciju predstavljanja Nene oslavio kroz više godina mukotrpнog rada savladavajući sve tegobe koje nastaju komunikacijom fotografa i modela.

Aleksandar Dolgij pripada starijoj generaciji fotografa, koji je dosta kasno počeo da biva aktivan, tek od 1981. godine. Kao student Akademije za primjenjenu umjetnost Dolgij je, istina, zlagao od 1956. do 1960. godine sa polovičnim uspjehom, te se može reći da su mu pravu afirmaciju donijele posljedne godine rada, u kojima se predstavio kao vrstan portretista.

Izložba „Trideset likova jednog lica“ je klasična priča o čovjeku i ženi, pri čemu ta žena sa folosa predstavlja upravo ono što je autor htio da kaže. A da je to slvarimo rekao, svjedoči i komentar slučajnog prolaznika skromnih spoznaja i viđenja, koji je izložbu prokomentarisao: „Kakva je ovo izložba, samo četiri žene!“

samostalna izložba fotografija

**ALEKSANDRA DOLGIJA
„trideset likova jednog lica“**

21. februar-18. mart

UMIRUĆA DOLINA

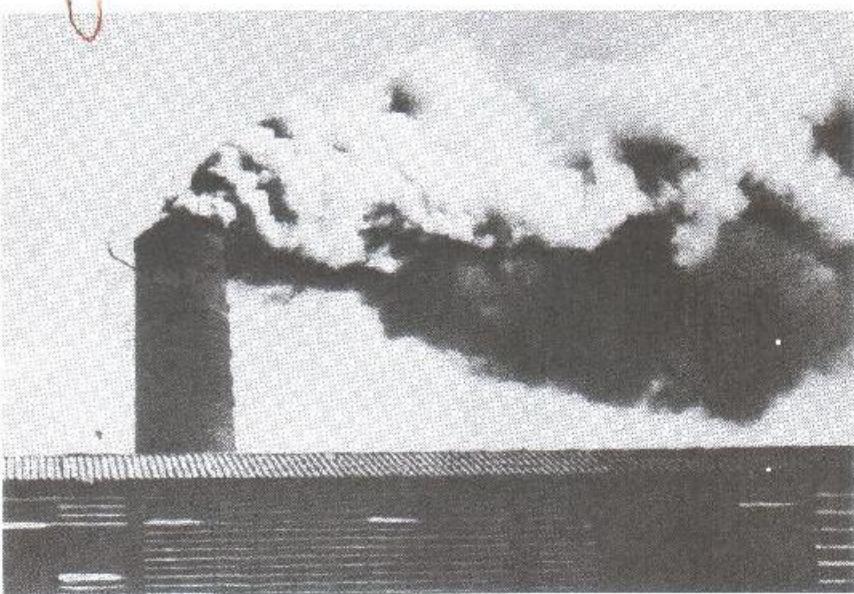
Prva jugoslovenska izložba ekološke fotografije u galeriji „Novi grad“ u Sarajevu

Činjenica da ulazi u sami vrh medijskih obilježja našeg vremena i ca. u dobroj mjeri, predstavlja i njegu / zaštitni simbol, ne obezbjeduje fotografiju kao žanru i onaj status koji joj logikom stvari pripada. U preraspodjeli „medijskih oznaka epohe“ i njenog „medijskog inventara“ prevashodna uloga fotografije tretira se kao nešto drugorazredno i kao stvar »dopunskog aranžmana«. Ona, tako, neuporedivo značnije zaokuplja misao onih koji su zaduženi za marketing i design negoli onih koji ma su posao teorija i estetičke kategorije.

Nije, naravno, svuda i uvijek tako — ali teško je reći da, uz svu njenu prisutnost i nezamjenjivost,sta i dalje ne stoji na samom rubu onog što se zove goli žanat i industrija.

TEMA DANA

To uporno izgurivanje fotografije na marginu (u estetičkom i teorijskom značenju), marketinško posredovanje istom kao robom (u jednom izrazito negativnom značenju), reducirano potrošnje u smislu reduciranja specijalizovanih izdanja koja se fotografijom bave, nedostupnost kvalitetnog materijala u široj upotrebi, jedna uprošćena standardizacija i tipizacijska posredovanost u radu novinskih kuća, te simboličan interes galerijskih institucija i institucija, inače, koje se bave medijskom promocijom — ne daju, u našim okvirima, pomenutoj veliki prostor za uzorzanje u neki reprezentativniji i statusno verifikovani „kulturni razred“.

Prva jugoslovenska izložba
ekološke fotografije

»UMIRUĆA DOLINA«

21. mart — 15. april

U takvoj situaciji, kada sta služi prevashodno kao inventar u stalnim postavkama ili »mobilijar« u određenim prazničnim prigodama — kao aranžman u foajeima Domova kulture (o čijoj djelatnosti jedva da i vrijedi, danas i ovdje, govoriti), zadružnih domova i kasarni trudom i zalaganjem onih kojima kulturna animacija i nije prva stavka u »opisu radnog mjesa« u prilici smo da s vremena na vrijeme i u sarajevskim okvirima »konzumiramo« nešto i od toga što se podrazumijeva pod pojmom umjetnost fotografije.

Uz institucionalizovane ustanove poput Collegium artisticum, Olimpijskog muzeja i Doma JNA, te »male kuće« — poput CEDUS-a, sve vidniju ulogu u promociji takvih postavki ima i galerija »Novi grad« koja djeluje pri istoimenom foto-kino-video klubu. Kontinuirana, i sada već uhodana, izlagačka aktivnost (obilježena do sada i sa ne-

koliko zapaženih postavki) promovirana je ovih dana i sa »Prvom jugoslovenskom izložbom ekološke fotografije« — naslovljene »Umuruća dolina«.

Samo tema dovoljno je atraktivna i ubjedljiva da opravda napor organizatora ove izložbe. Govor o ekologiji, postao je »stvar dana«, nezaobilazna tema naših svakodnevnih razgovora, rada i života. Apokaliptične slike cvegaljenog i karcinomom nekontrolisane industrijalizacije opasno načetog »ljudskog zavičaja«, prizori ekološkog užasa na svim nivoima, vodotokovi pretvoreni u kanale i septičke jame, pretrpani megalopolisi gradovi pretvoreni u smetljarnike, plavetnilo neba zakriveno opasno oblacima čadi i nezdravih isparenja — samo su dio onog neveselog »aranžmana« i zlosutne scenografije koji oslikavaju planet Zemlju i svijet u kome živimo.

SIMBOLI RAZARANJA

Pomenuta postavka, uz svu skromnost svoga predstavljanja, vrijedan je doprinos — pa i u plonirskom smislu, afirmisanja i inkorporiranja te novonadošle i prisjepcje ekološke svijesti koja je i svojevrstan poziv na razum i onaj posljednji, valjda, alarm koji upozorava pred nadirućom katastrofom.

Naravno, druga je stvar sam kvalitet predstavljenog materijala na ovoj izložbi. Njena tematska zadatost uveliko je delronizirana jednom uprošćenom selekcijom. Žanrovska rakurs, a vec se može spram pojma ekološka fotografija govoriti o nečemu takvom, nepotrebno je disperziran velikim brojem radova koji teško mogu odbraniti tu značenjsku natuknicu. Preferiranje klasičnog pejsaža, konvencionalnih motiva — lišenih, uočljivih, autorsko kvalitativnih predznaka oduzimaju, svakako značenju celine.

U mapi predstavljenih radova — koji brane repere takvce natuknice stoje — u prvom redu, radovi Sluge Franca (»Ekološka grožnja« — I, II i IV) sa apokaliptično akcentiranim znakovima — simbolima mehaničkog razaranja, Bele Sigeti (»Sad je već kasno« — I, III), opsesivnim krokijima stihije u kojoj je čovjek i sam postao rekvizit, Dragutina Radana (»OT« — II), krajolikom u kome ljudske figure postaju sastavnim dijelom scenografije — deponije, Stanka Totha (prvonagrađeni »Korak u zadržljeni prostor«), sofisticirane studije obezljudenosti radnog procesa, te Dragana Milovanovića (»Simbioz«) i Pavla Jovanovića (»Zona sumraka« i »Kataklizma«). Dodaju li im se i radovi Predraga Bosnara (»Razdoblje suša«, I, II, III) i Zorana Đorđevića (»Godina bez kiše«) svojevrsna »sjećanja na budućnost« slika je, i te kako, upečatljiva i upozoravajuća.

Ovaj preostali, usimbolskom smislu predstavljen kao kontrast, fond radova svojevrsna je reminiscencija tog »sjećanja na budućnost«.

One proročanske riječi indijanskog poglavice Sijeta iz njegovog glasovitog pisma »Zemlja nam je mati« — upućenog američkom predsjedniku Frenkljinu Pirsu 1854. godine, intenzivirane su tim »prisjećanjem« na svojevrstan način: »Što god snade zemlju, snalazi i sinove zemlje. Ako ljudi pliju na zemlju, oni pliju na same sebe: okužite svoju postelju, pa ćete se i vi jedne noći ugušiti u njoj.«

Ibrahim SAKIĆ

(Po odobrenju autora preneseno iz lista »Oslobodenje«.)

DANI BOSANSKOHERCEGOVACKE FOTOGRAFIJE

»MOSTAR '89«

Dani bosanskohercegovačke fotografije u 1989. godini održat će se u Mostaru, u organizaciji Foto kluba »Salko Šestić« koji u ovoj godini slavi 40 godina postojanja.

Žiriranje republičkih izložbi obavljeno je 11. marta 1989. godine. Žiri Radan Dragutin, KMF FSJ, Mitaševski

Tošo FA i KL i Mićević Tanja.

Odziv klubova i autora bio je, u odnosu na prošlu godinu, nešto bolji. Naime, u prošloj godini učestvovalo je 30 autora, dok je ove godine fotografije izložilo 47 autora. Naročito raduje pojava novih imena, čemu je dokaz i dosta dobar odziv i kvalitet omladinske izlož-

be fotografija. U svim selekcijama republičkih izložbi pojavilo se deset novih imena autora čiji su radovi primljeni. Jedan broj autora čije fotografije nisu primljene, nažalost, poslao je tehnički skromno obradene fotografije koje nisu mogle svojim nivoom i sadržajem zadovoljiti kriterije republičkih izložbi.

38. REPUBLIČKA IZLOŽBA FOTOGRAFIJA

Red. broj	K l u b	poslano aut.	primljeno aut.	poslano fot.	primljeno fot.
1.	FK »Lukavac«	4	13	2	2
2.	UFKK »Banja Luka«	2	11	2	3
3.	UFKK Sarajevo	4	21	4	7
4.	FK »Zenica«	5	26	5	11
5.	FKK »Mašinac« Sarajevo	7	32	4	9
6.	FKVK »Novi grad« Sarajevo	2	9	1	1
7.	HKK »Tuzla«	2	9	1	2
8.	FG »Lom« Mostar	6	34	6	12
9.	FK »Salko Šestić« Mostar	1	6	1	2
10.	FKVS »Igman« Konjic	6	27	3	3
11.	FK »Sarajevo«	4	23	4	7
12.	FK »Bosna« Doboj	4	18	3	6
13.	FK »Student« Zenica	3	10	2	5
14.	Članovi žirija	2	8	2	8
UKUPNO:		52	247	40	78

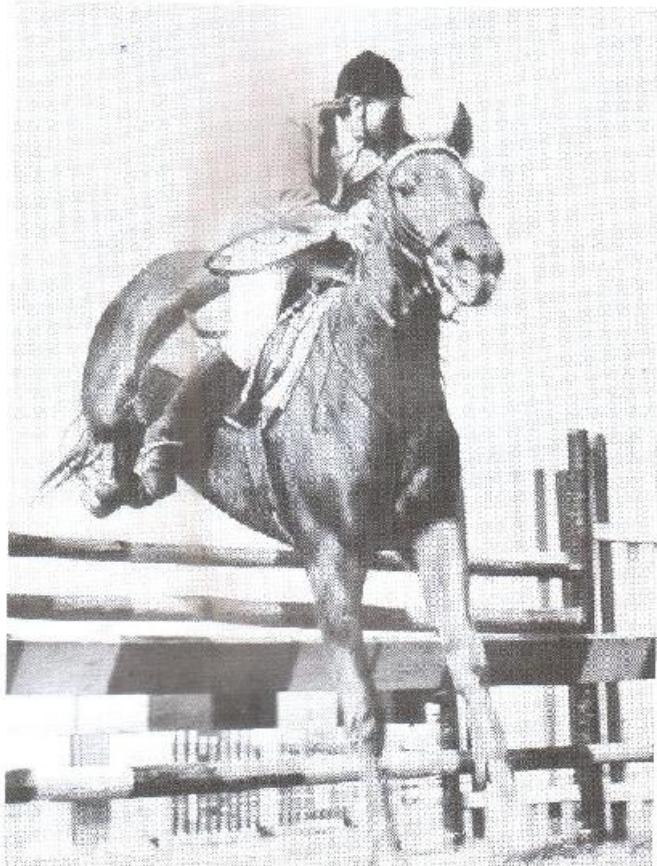
NAGRADA:

Fotografije

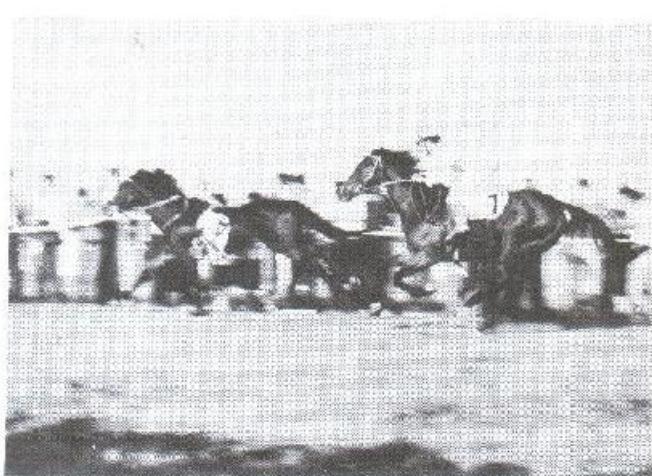
- I nagrada — Hodi Dalija: Zagrijaj X
II nagrada — Miljić Desimir: 9. dimenzija 4 GSC
III nagrada — Lončar Igor: Prošla vremena

Kolekcije fotografija

- I nagrada — Krivokapić Ana: Šuma 1, 2, 3.
II nagrada — Đurić Milenko: Hipodrom 2, 4, 5.
III nagrada — Kašćelan Milorad: Bora 01, 02, 03

Đurić Milenko: Hipodrom 5

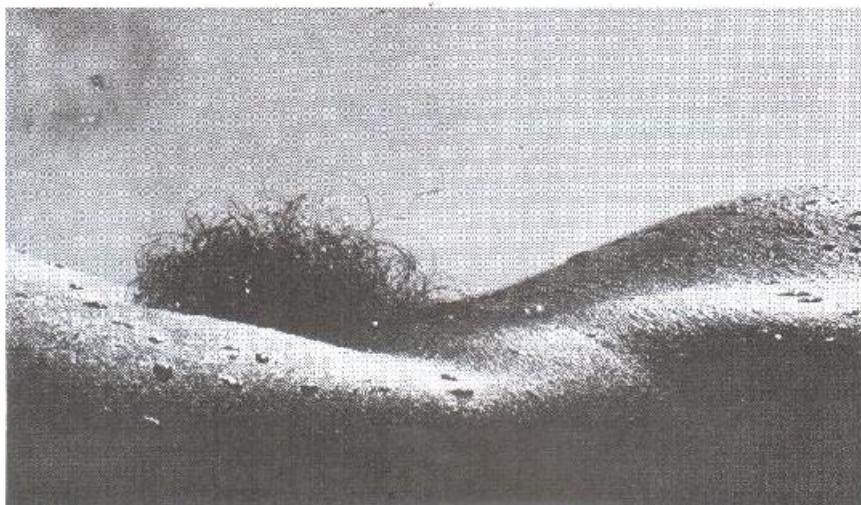
Đurić Milenko: Hipodrom 4

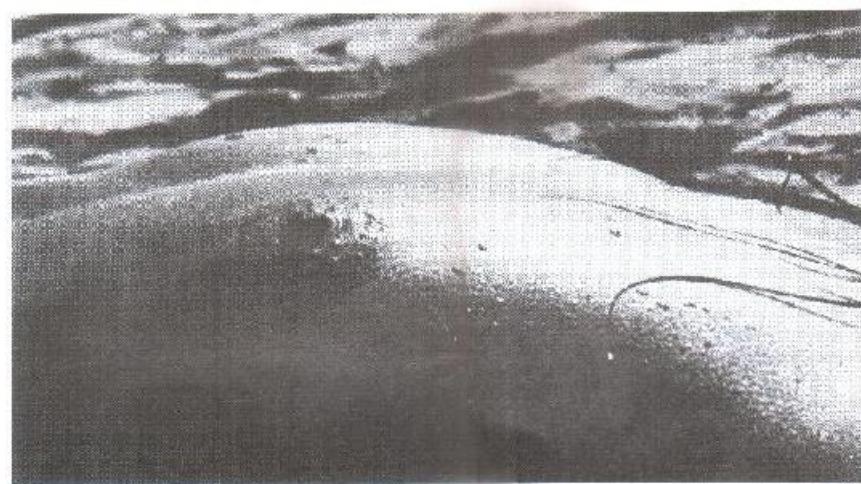
Đurić Milenko: Hipodrom 2

Popis radova:

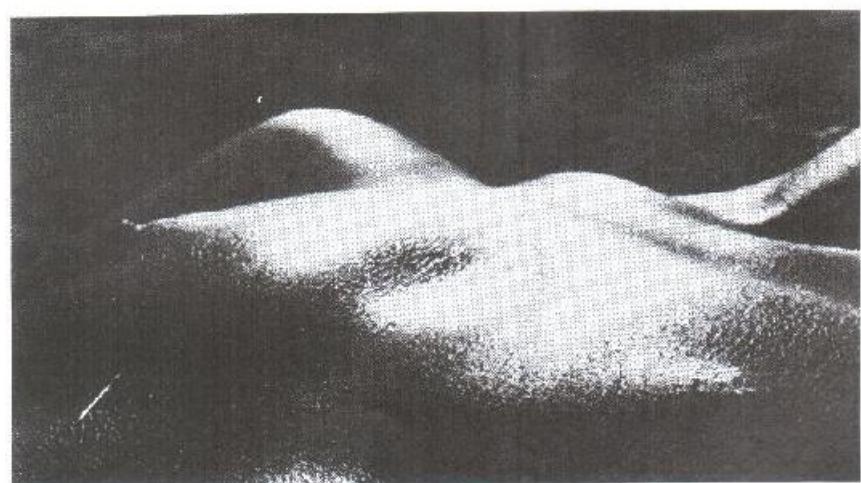
1. Kasalo Dino: Mostar: njegove liske
2. Šimunović Drako: Gordana II
3. Tomić Zvonimir: F-1
4. Kuljanin Žarko: Samci
5. Šahbaz Adnan: Bez naslova
6. Krstanović Danilo: Skela
7. Krstanović Danilo: Komunist: na remontu
8. Hodović Ačif: Sandra I
9. Hodović Ačif: Sandra II
10. Hodović Ačif: Sandra III
11. Đukić Zoran: Između zidova
12. Đukić Zoran: Femina
13. Mataja Anton: Nafta No 1
14. Mataja Anton: Nafta No 3
15. Mataja Anton: Nafta No 4
16. Mandić Mijat: Bečki muzičar
17. Josipović Zlatko: Hlačni docir
18. Sivro Ekrem: Sjenka 10
19. Sivro Ekrem: Sjenka 11
20. Sivro Ekrem: Sjenka 9
21. Ibrahimović Faruk: Njemi posmatrač
22. Đurić Milenko: Igra sjenki
23. Latinović Milan: Jato
24. Paunović Čedo: Marina
25. Paunović Čedo: Srado
26. Paunović Čedo: Suščepan
27. Paunović Čedo: Kapija sunca
28. Jašarević Murat: Terra 1
29. Jašarević Murat: Terra 2
30. Jašarević Murat: Terra 3
31. Jašarević Murat: Luna 3
32. Milovanović Dražan: Tragovi prošlosti: 03
33. Vuković Dušan: Seoski put
34. Nikoćević Zijad: Koncert 13
35. Kašćelan Milorad: Portret No 1
36. Kašćelan Milorad: Sa koncerta V
37. Tanasković Dejan: Serija V/III
38. Ivanović Goran: Zločin i kazna
39. Kovačević Milomir: Mizantrop
40. Kovačević Milomir: Krvoskok II
41. Kovačević Milomir: Oslobodenje Skoplja
42. Muhić Nermin: Stari zanati V
43. Muhić Nermin: Stari zanati X
44. Vričko Duško: Triptih 3
45. Vričko Duško: Triptih 2
46. Elez Radoje: Karmina burana 2
47. Elez Radoje: Karmina burana 4
48. Elez Radoje: Karmina burana 5
49. Bosnić Nedim: Relacije
50. Testen Zdenko: Reflex 1
51. Testen Zdenko: Odnos 13
52. Testen Zdenko: NLO
53. Božanović Ozren: Drvo
54. Miličević Histo: Naselje Senjak
55. Miličević Risto: Kadinića
56. Gubeljić Zoran: Kameni vrt 3
57. Ratković Zoran: Prague 51/VI
58. Ratković Zoran: Prague 30/V
59. Ratković Zoran: Praguc: 18/V
60. Markić Denis: 34/3
61. Markić Denis: Delta 10
62. Škoro Aleksandar: Zimovanje u Lakobsweldu 2a

Testen Zdenko: Odnos 13

Testen Zdenko: NLO

Testen Zdenko: Refleks I

63. Kolopić Vladimir: Pegaz
64. Kolopić Vladimir: Hutovo
65. Hondža Adis: Pejaž No 1
66. Hondža Adis: Pejaž No 2
67. Hondža Adis: Pejaž No 3
68. Govorčanin Mišo: Bez naziva I
69. Govorčanin Mišo: Bez naziva II
70. Sivro Ekrem: ZE motiv 5
72. Radan Dragutin: Između života i smrti
73. Radan Dragutin: Utisak
74. Radan Dragutin: Arhitektura III
75. Mitaševski Tošo: Starice I
76. Mitaševski Tošo: Starice II
77. Mitaševski Tošo: Put u neizvjesnost
78. Mitaševski Tošo: Treskavica II

Radovi članova žirija:

71. Radan Dragutin: Događaj

16. REPUBLIČKA IZLOŽBA DIJAPozITIVA

Red. broj	Klub	poslano aut	primljenio fot	primljenio aut	primljenio fot
1.	FKVS »Igman« Konjic	4	24	4	4
2.	FK »Bosna« Doboj	5	30	2	3
3.	FK »Student« Zenica	4	13	2	3
4.	FK »Lukavac«	2	12	1	4
5.	FK »Zenica«	4	24	4	9
6.	UJKK Banja Luka	2	12	—	—
7.	FKK »Mašinac« Sarajevo	4	24	3	3
8.	FK »Višegrad«	5	6	3	4
9.	FKVK »Novi grad« Sarajevo	2	12	1	1
10.	FG »Lovi« Mostar	3	18	1	3
11.	Članovi žirija	2	7	2	7
UKUPNO		37	201	23	41

Milorad Kašćelan: Bora 02

Popis radova:

1. Kasalo Donisa: Ego 1
2. Kasalo Dino: O klasije moje 4
3. Šimunović Darko: Gibanje 6
4. Brekalo Zrinko: Veljača 88
5. Đukić Zoran: Boss
6. Đukić Zoran: NLO
7. Mataja Anton: Čamac 1
8. Josipović Zlatko: Miris boje
9. Sivro Ekrem: Trupci
10. Sivro Ekrem: Suton 5
11. Ibrahimović Faruk: Bazen
12. Ibrahimović Faruk: Ribari
13. Ibrahimović Faruk: Okovan ledom
14. Ibrahimović Faruk: Padobranac
15. Paunović Ćedo: Delta

16. Paunović Ćedo: Obala 1
17. Jašarević Murat: Dva vremena
18. Jašarević Murat: Rađanje dana
19. Milovanović Dragan: Bez naslova
20. Milovanović Dragan: Kompozicija
21. Milovanović Dragan: Varjacija
22. Milovanović Dragan: Ona i prozor
23. Boras Damir: Prozor
24. Vrčko Duško: Linije
25. Testen Zdenko: Pojzaž
26. Paštar Rajko: Šuma
27. Stanišić Jugoslav: Panorama II
28. Stanišić Jugoslav: Planina
29. Stanišić Zora: Banja
30. Joksimović Božo: Šuma

31. Božanović Ozren: Prozor
32. Markić Denis: Delta A
33. Markić Denis: Delta B
34. Markić Denis: Delta C

Radovi članova žirija:

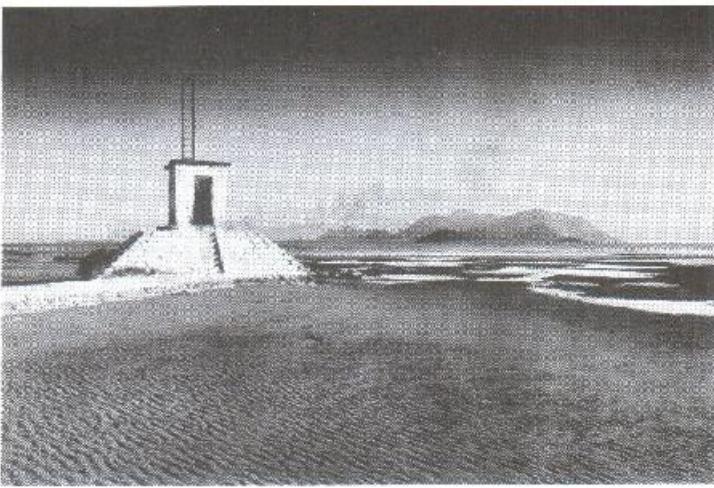
35. Radan Dragutin: Impresija
36. Radan Dragutin: Runolist
37. Radan Dragutin: Sukob
38. Mitaševski Tošo: Hutovo blato I
39. Mitaševski Tošo: Hutovo blato II
40. Mitaševski Tošo: Hutovo blato III
41. Mitaševski Tošo: Hutovo blato IV

Milorad Kašćelan: Bora 01

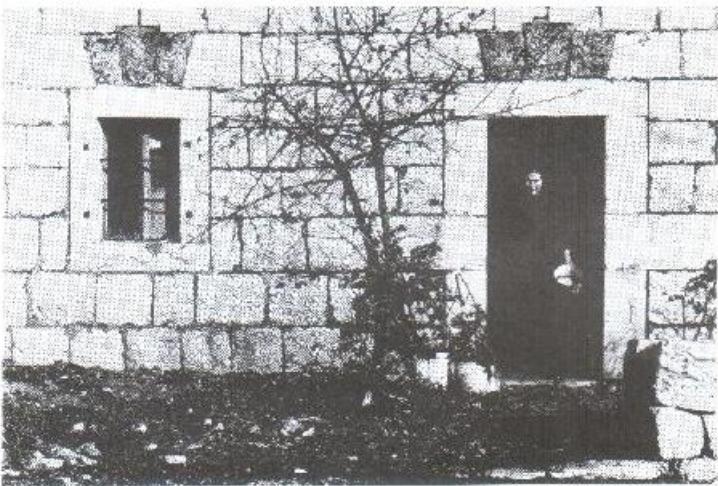

Milorad Kašćelan: Bora 03

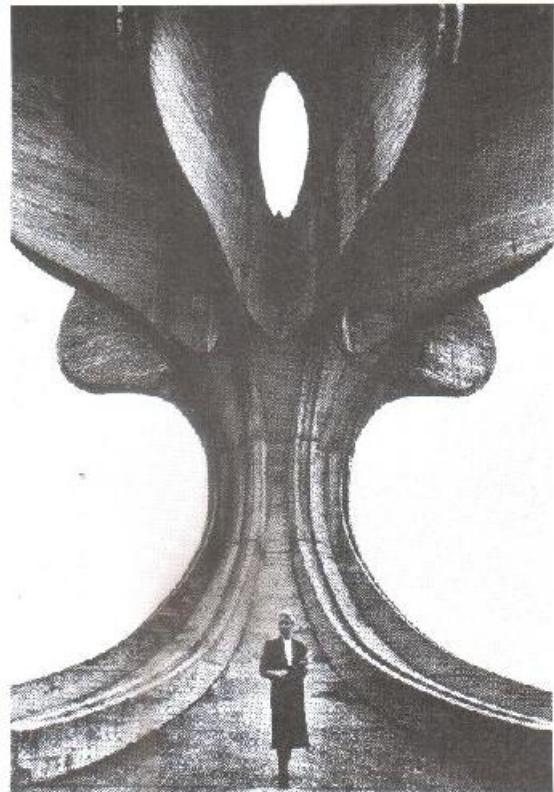

Denis Markić: Delta 1C

Igor Lončar: Prošla vremena

Dukic Zoran: Femina

NAGRADE:

- I nagrada — Paunović Čedo: Delta
 - II nagrada — Jašarević Murat: Dva vremena
 - III nagrada — Milovanović Dragan: Varjacija
 - Pohvala — Denis Markić: Delta C
- Nagrade za kolekcije nisu dodjeljene.

Vladimir Kolopić: Hutovo

26. REPUBLIČKA IZLOŽBA OMLADINSKE FOTOGRAFIJE

Red. broj	Klub	poslano		primljeno	
		aut.	fot.	aut.	fot.
1.	HK «Bosna» Dooj	2	11	2	7
2.	FK »Student« Zenica	4	12	2	3
3.	FK »Lukavac«	2	7	1	3
4.	UFKK Banja Luka	2	10	2	5
5.	UFKK Sarajevo	1	5	1	2
6.	FKK »Mašinac« Sarajevo	4	17	4	7
7.	FKVK »Novi grac« Sarajevo	1	5	—	—
8.	FKK »Tuzla«	1	3	1	2
9.	KG »Lem« Mostar	1	1	1	1
Ukupno		18	71	14	30

Popis radova:

1. Petković Živana: Poza 3
 2. Petković Živana: Jelena
 3. Lončar Igor: Prošla vremena
 4. Lončar Igor: Kamen
 5. Krivokapić Amra: Skradinski buk
 6. Đurić Milenko: Hipodrom II
 7. Đurić Milenko: Hipodrom IV
 8. Đurić Milenko: Hipodrom V
 9. Krivokapić Ana: Šuma I
 10. Krivokapić Ana: Šuma II
 11. Krivokapić Ana: Šuma III
 12. Krivokapić Ana: Boka 2
 13. Krivokapić Ana: Boka 3
 14. Nikočević Zijad: Maslina II
 15. Nikočević Zijad: Alma
 16. Kašćelan Milorad: Bora 01
 17. Kašćelan Milorad: Bora 02
 18. Kašćelan Milorad: Bora 03
 19. Milović Verica: Odlazak
 20. Hedi Dalija: Zagrljaj X
 21. Miljić Desimir: 9. dimenzija GSC
 22. Miljić Desimir: 9. dimenzija 6 DMA
 23. Dutina Igor: Sale 1
 24. Dutina Igor: Sale 2
 25. Testen Zdenko: Linije u prirodi 2
 26. Testen Zdenko: Linije u prirodi 3
 27. Kovač Pavle: Camtemplatio
 28. Aganović Samir: 01 02
 29. Aganović Samir: 01 03
 30. Škoro Aleksandar: Milan EKV

NAGRADA:

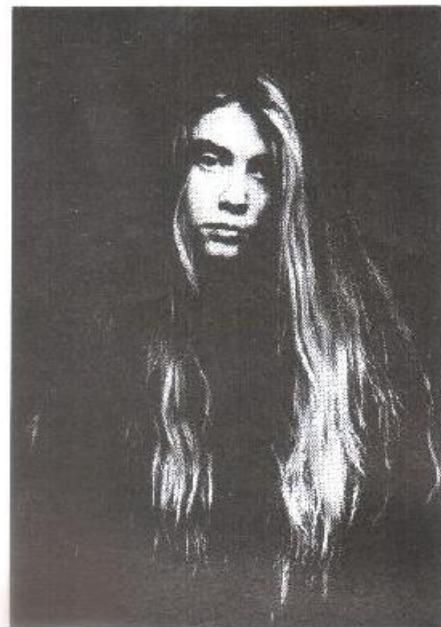
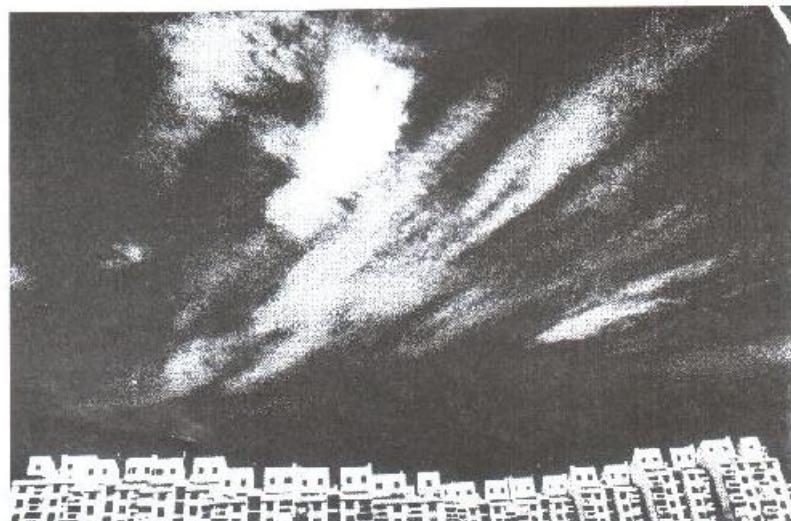
Fotografije

- I nagrada — Hatković Zoran: Prague 51/V
 II nagrada — Paunović Čedo: Suščepan
 III nagrada — Kolopić Vladimir: Hutovo
 Pohvala — Markić Denis: Delta 10

Kolekcija fotografija

- I nagrada — Testen Zdenko: Refleks 1, Odnos 13, NLC
 II nagrada — Jašarević Murat: Terra 1, 2, 3
 III nagrada — Hodović Acif: Sandra I, II, III

Paunović Čedo: Suščepan 1

Acif Hodović: Sandra I

Acif Hodović: Sandra II

Acif Hodović: Sandra V

Krivokapić Ana: Šuma 1

Krivokapić Ana: Šuma 3

Krivokapić Ana: Šuma 2

TESTIRAN KVALITET CRNO-BIJELOH FILMOVA

Engleski časopis Practical Photography (Praktična fotografija) u dva prethodna broja objavio je testove kolor-negativ i kolor-dijapočitiv filmova. U novembarskom broju objavljeni su rezultati testa crno-bijelih filmova. Možda ćete se upitati zašto uopće to spominjemo. Iz prostog razloga što se među filmovima najpoznatijih proizvođača (Agfa, Fuji, Ilford, Kodak o Orwo) našla i naša Fotokemika sa filmovima EFKE KB12, EFK KB17 i EFKE KB21.

Nema ništa ljepeša od dobro napravljene crno-bijele fotografije sa snježnim bjelinama i dubokim zacrijenjima. Kvalitetnim crno-bijelim filmom to se lako postiže. Ali koji je film najbolji? Koji film koristiti za najsitnije ili najkруpljnje zrno?

U obavljenom testu dat je odgovor. Radi realnog upoređivanja kvaliteta sa filma je kopirano oko foto-modела uvećano 36 puta. Inače, motiv koji je sniman činili su prirodni i vještački elementi kao i kolor kartu i karta sivih tonova. Za snimanje je korišten Contax 167M sa objektivom Planar 50 mm f/1,7, komplet bliceva Hensel i Gossenov svjetlomer. Osjetljivost filma je podešavana prema proizvođačevoj naznaci. Nije testirana mogućnost povećanja osjetljivosti. Bitno je napomenuti da kvalitet uveliko ovisi o

razvijaču. Neki razvijači imaju mogućnost povećanja osjetljivosti na uštrb zrna, neki nemaju tu mogućnost ali daju oštru sliku, drugi pak daju skoro neprimjetno zrno na uštrb osjetljivosti. Za test korišteni su razvijači koje su preporučivali proizvođači za tu vrstu filma i pridržavalo se uputstava u svakom pogledu. To znači da je korišteno nekoliko razvijača, a zbog njihovih osobnih karakteristika, dobijene rezultate morate gledati u tom svjetlu.

Na kraju, moguće je da se vaš stavovi ne slažu s dobijenim. Jedini način da nadete film snova je praksa — svi nemamo iste fotoaparate, tehniku, način obrade itd. i kvalitet se može razlikovati od fotografa do fotografa. Kada se upozna film, iz njega će se moći i izvući maksimum.

Medu testiranim filmovima našli su se: Agfapan 25, Agfapan 100, Fuji Neopan 400, Ilford Pan F, Ilford FP4, Ilford HP5, Ilford XP-1, Kodak T-Max 100, Kodak T-Max 400, Kodak T-Max P3200, Orwo NP15, Orwo NP22 i Orwo NP 27.

EFKE KB14: Veoma fino, skoro nevidljivo zrno sa veoma dobrom oštrinom. Na ISO 20 KB14 ima karakteristike crno-bijelog filma najniže osjetljivosti za opštu namjeru, a kvalitet koji se dobije opravdava trud oko baratanja stativom.

EFKE KB17: Može se uporediti sa Ilford Pan F filmom, mada oštrina nije baš ista. Međutim, zrno je skoro isto. U nekim situacijama ne može se kontrolisati kontrast i izgleda grub.

EFKE KB21: Mada može dati veoma visok kvalitet, opšti kvalitet KB21 zaostaje za testiranim filmovima osjetljivosti ISO 100. Zrno je dosta fino, a oštrina je prihvatljiva. Tonovi su dobri ali ne i razrađeni.

Za svatu filma konšten je razvijač Ilford ID-11, nerazrijeden.

Faruk IBRAHIMOVIC

POPIS IZLAGAČA ZA 1989.

Od prošle godine započela je u Foto savezu BiH evidencija autoru koji su učesnici republičkih foto manifestacija.

U daljem tekstu dat je popis izlagača koji su učestvovali na ovogodišnjim "danima" sa podacima o dosadašnjem učešću na republičkim izložbama.

Podaci: kolona 1 — broj izložbi na kojima je izlagač učestvovao; kolona 2 — broj izloženih fotografija; kolona 3 — broj primljenih dijapositiva; kolona 4 — ukupan broj primljenih radova.

B

592. Bošnić Nedim
059. Boras Damir
062. Božanović Ozren
593. Brekalo Zrinko

	1	2	3	4
592. Bošnić Nedim	1	1	—	1
059. Boras Damir	4	1	10	11
062. Božanović Ozren	7	8	10	16
593. Brekalo Zrinko	1	—	1	1

D

126. Dukić Zoran
129. Dukić Milenko

	1	2	3	4
126. Dukić Zoran	7	11	23	34
129. Dukić Milenko	2	5	23	34

E

137. Elez Radoje

	1	2	3	4
137. Elez Radoje	6	9	4	13

G

166. Gubeljić Zlatko
594. Govorčić Mišo

	1	2	3	4
166. Gubeljić Zlatko	2	2	—	2
594. Govorčić Mišo	1	2	—	2

H

184. Hodović Adif
191. Hondžo Adis

	1	2	3	4
184. Hodović Adif	5	11	3	14
191. Hondžo Adis	3	7	—	7

I

195. Ibrahimbegović Hanik
595. Ivanović Goran

	1	2	3	4
195. Ibrahimbegović Hanik	2	2	4	6
595. Ivanović Goran	1	1	—	1

J

596. Josipović Zlatko
216. Jašarević Murot
224. Joksimović Božo

	1	2	3	4
596. Josipović Zlatko	*	1	1	2
216. Jašarević Murot	7	22	13	35
224. Joksimović Božo	7	7	8	16

K

242. Kasalo Dino
241. Kasalo Donisa
257. Kolopić Vladimir
268. Kovačević Milomir
274. Krstanović Danilo
590. Kuljanin Žarko
597. Kašćelan Milorad

	1	2	3	4
242. Kasalo Dino	2	3	1	4
241. Kasalo Donisa	4	4	1	5
257. Kolopić Vladimir	3	6	4	10
268. Kovačević Milomir	7	19	7	26
274. Krstanović Danilo	9	21	6	27
590. Kuljanin Žarko	2	0	—	3
597. Kašćelan Milorad	—	2	—	2

L

293. Latinović Milan

	1	2	3	4
293. Latinović Milan	14	43	19	62

M

315. Mandić Mijal
322. Mankić Denis
328. Mataja Anton
356. Miličević Risto
357. Milovanović Dragan
362. Mitaševski Toso
370. Muhić Nermin

	1	2	3	4
315. Mandić Mijal	12	25	28	53
322. Mankić Denis	6	24	13	37
328. Mataja Anton	8	22	21	43
356. Miličević Risto	16	38	18	56
357. Milovanović Dragan	8	30	24	54
362. Mitaševski Toso	5	17	10	27
370. Muhić Nermin	3	7	—	7

N

381. Nikočević Zijad

	1	2	3	4
381. Nikočević Zijad	2	4	2	6

P

405. Paunović Čedo
403. Paštar Rajko

	1	2	3	4
405. Paunović Čedo	7	29	29	52
403. Paštar Rajko	8	17	17	31

R

434. Radan Dragutin
598. Ratković Zoran

	1	2	3	4
434. Radan Dragutin	14	69	39	108
598. Ratković Zoran	1	3	—	3

S

472. Sivro Ekrem
490. Stanišić Jugoslav
494. Stanišić Zora

	1	2	3	4
472. Sivro Ekrem	5	9	8	17
490. Stanišić Jugoslav	4	3	7	10
494. Stanišić Zora	2	—	4	4

Š

591. Škoro Aleksandar
599. Šimunović Darko
600. Šahbaz Adnan

	1	2	3	4
591. Škoro Aleksandar	2	1	1	2
599. Šimunović Darko	1	1	1	2
600. Šahbaz Adnan	1	1	—	1

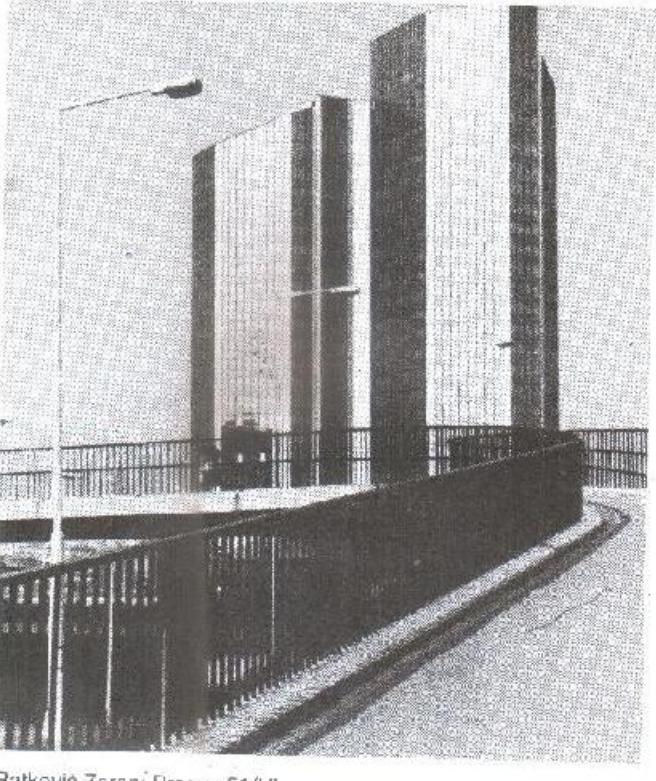
T
532. Tanasković Dejan
537. Testen Zdenko
601. Tomić Zvonimir

3	8	—	8
2	6	1	7
1	1	—	8

V
561. Vučko Duško
567. Vuković Dušan

23	98	39	137
5	10	11	21

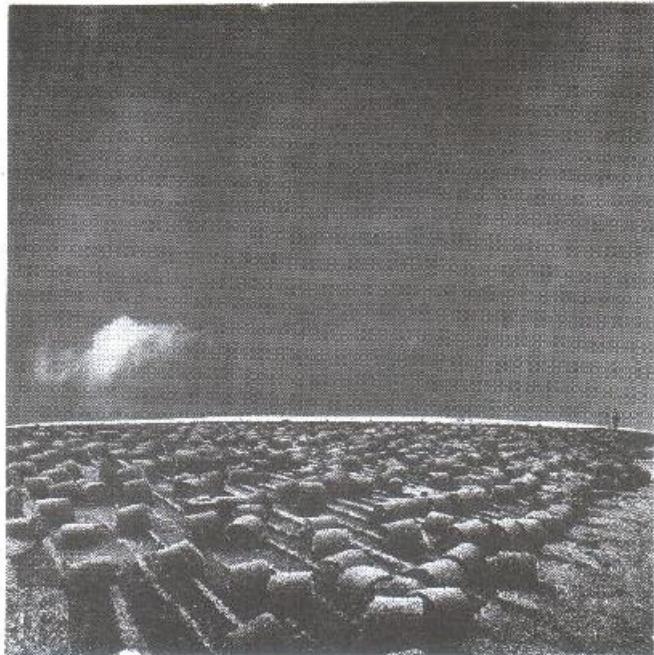
Duško Vučko

Ratković Zoran: Prague 51/VI

Dalija Nedži: Zagrijaj X

TERA 1

TERA 2

TERA 3

